

Gaai, vogel van het jaar 2014

Dick Jonkers & Fred van Klaveren

Een korte terugblik op de waarnemingen van 1 januari tot half juni. Jullie hebben erg je best gedaan de waarnemingen met gedetailleerde gegevens door te sturen. Waarvoor veel dank! Uit de meldingen zijn leuke conclusies te trekken, waarop we nog nader zullen terug komen. Toch moeten we nu even kort door de bocht zijn. Na de vakantie komen we uitgebreider terug op onze aandachtsoort. In de eerste plaats willen de waarnemers natuurlijk weten welke gegevens er tot nu toe zijn verzameld.

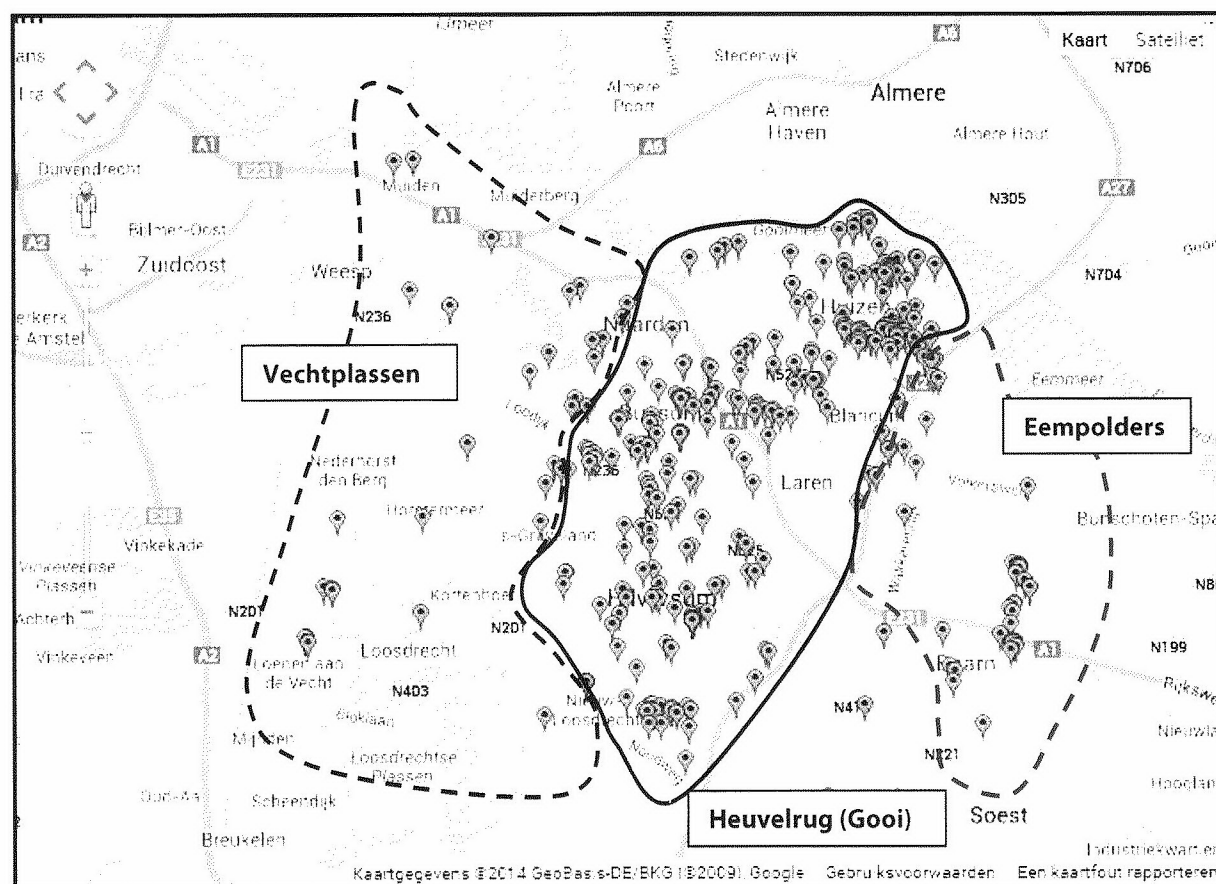
Tussenstand

Tot 15 juni jl. zijn 587 waarnemingen verwerkt. Deze gegevens zijn afkomstig van de website van de Vogelwerkgroep (vwggooi.nl) en van waarneming.nl (<http://gooi.waarneming.nl>).

Verspreiding

Uit 22 plaatsen zijn waarnemingen gemeld, die zijn verwerkt in figuur 2. Een aantal waarnemingen had voor ons een onbekende

herkomst; zet daarom steeds de plaatsnaam of gemeente in het invulveld. In figuur 1 is te zien waar de meeste waarnemingen vandaan komen (bron: Google voor vwggooi.nl). De meeste waarnemingen komen uit het Gooi, dat op het zandige deel ligt van de Heuvelrug. Dit gebied behaalde goud 89,2%. De Vechtplassen waren goed voor zilver met 5,6% en de Eempolders kwamen op brons met 5,1%.

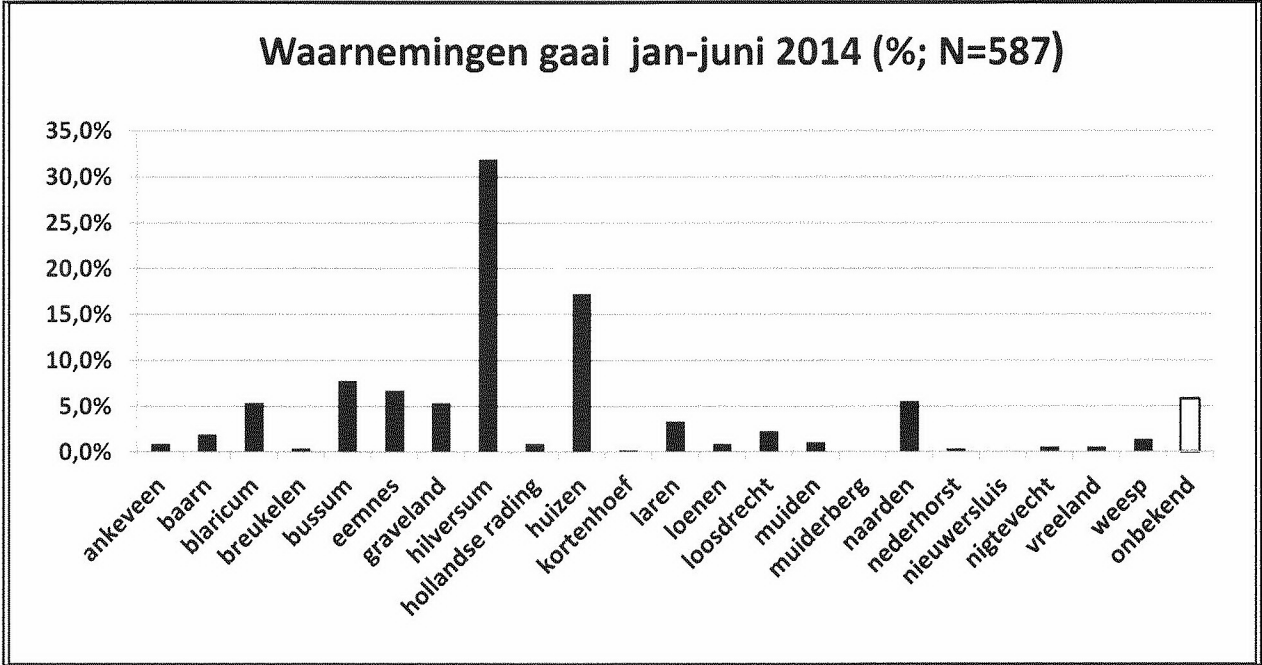
Figuur 1. Verdeling van waarnemingen van de gaai van 1 januari 2014 tot 15 juni 2014 over het werkgebied (bron: Google).

We zien ook hoe nu na bijna een half jaar de verdeling over de plaatsen in ons werkgebied is. Weet u nog: het was spannend of er meer gaaien

buiten het stedelijke gebied zouden worden waargenomen gedurende de lente dan daarbinnen. Dat was echter niet het geval: in

natuurgebieden is 43,4% van de gaaien gezien en in meer stedelijk gebied 56,6%. Dat was vlak na de winter nog 65%, dus het percentage is binnen bebouwde gebieden is wel iets genivelleerd! Met kop en schouders steekt Hilversum uit boven de rest (figuur 2). In het vorige overzicht was dit nog 34,8%, nu 31,9%. Van de overige plaatsen vallen

de volgende op: Huizen (was 19,9%, nu 17,2%), Bussum (was 7,3%, nu 7,8%), Eemnes (was 9,6%, nu 5,7%), 's-Graveland (was 7,3%, nu 5,3%) , en Blaricum (was 6,0%, nu 5,3%). Nieuw is Naarden (was 3,6%, nu 5,5%, een mooie 5^e plaats, zelfs boven 's-Graveland uit!). Al met al zijn het per plaats echter geen spectaculaire verschillen.

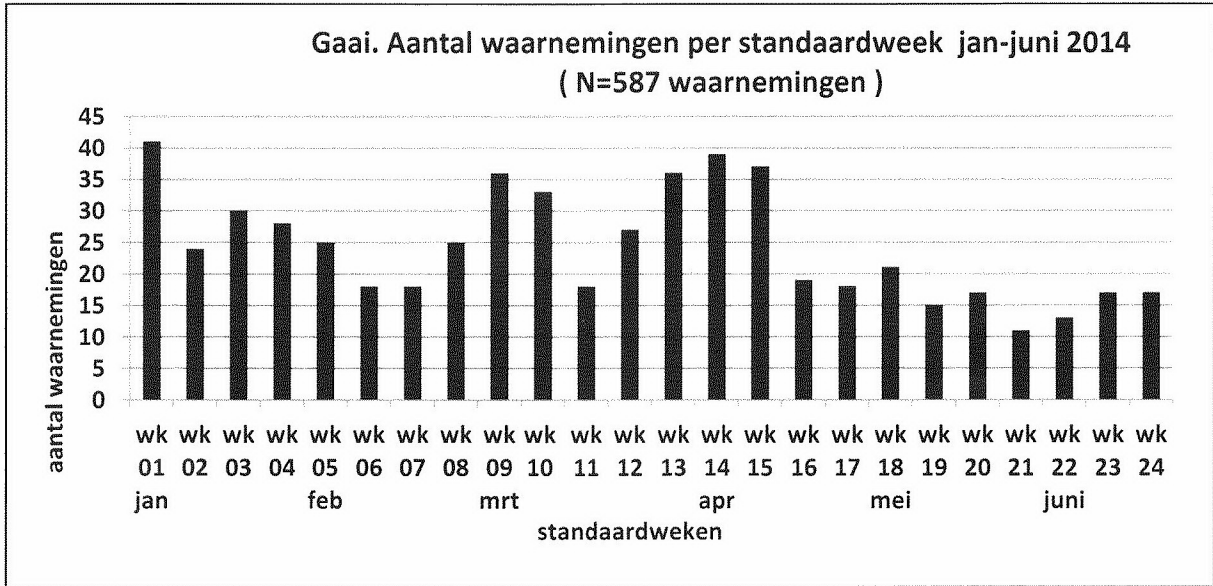

Figuur 2. Verdeling van waarnemingen van de gaai over de plaatsen in het werkgebied.

Patroon

Is er nog een patroon te ontdekken in de waarnemingen gedurende de standaardweken (weet u het nog: de eerste week waarin 1 januari valt is week 1)? Kijk hiervoor naar figuur 3. Daaruit valt op te maken dat de gaai zich in golven aan jullie heeft vertoond. Maart en april, met een klein

piekje in mei, laten zien dat de doortrek heeft plaatsgevonden (zie ook hieronder bij gedrag). De verwachting is, mede door het Wereldkampioenschap voetballen in juni, dat het aantal waarnemingen zal nivelleren of zelfs zal dalen gedurende een deel van die maand.

Figuur 3. Verdeling van de waarnemingen van de gaai over standaardweken van januari-juni 2014.

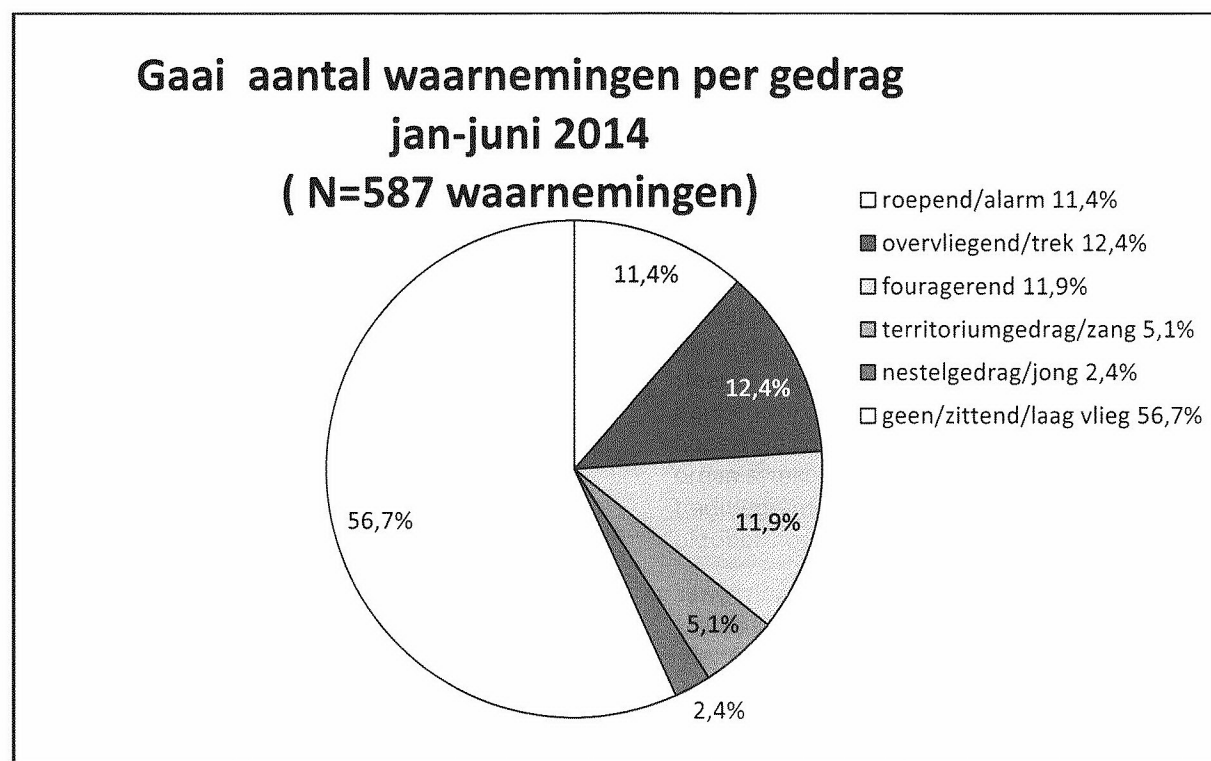
Daarna komt de zomer, met naar wat wij aanne-
men een verder afname. De jongen zijn uitgevlo-
gen en de vogels houden zich meer koest en
verborgen in het lover.

Daarnaast zal ook het aantal tellers uitdunnen,
want velen gaan op vakantie. De rest (de
blijvende tellers) moeten deze vakantiedip
natuurlijk wel compenseren en veel naar buiten
gaan! We zullen zien hoe dat uitpakt.

Gedrag

Wat hebben de gaaïen zoal uitgespookt geduren-
de de afgelopen maanden van januari tot half
juni?

Dat is te destilleren uit een geweldige reeks
waarnemingen, die is samengebracht! Goed dat
jullie de moeite nemen ook het gedrag bij de
waarneming te vermelden. Desalniettemin is van
een aanzienlijk deel van de verzamelde waarne-
mingen (56,7%) niet of moeilijk uit te maken, wat
het belangrijkste gedrag was. Het overgrote deel
van deze taartpunt (figuur 4) ging over zittende
beesten (vooral in bomen en op de grond), laag
vliegende vogels en gaaïen zonder noemens-
waardig gedrag. Probeer de volgende keer eens
goed te kijken en te luisteren, wat die gaaïen nog
meer in hun mars hebben en vermeld dat ook bij
de waarnemingen.

Figuur 4. Gaaiengedrag.

Interessant zijn de grotere taartpunten. Zoals
voorspeld in de vorige Korhaan (Van Klaveren &
Jonkers 2014) is er nog een piek in het aantal
waarnemingen van overtrekkende gaaïen waar-
genomen, door de terugtrek naar de broedgebie-
den in het oosten en noorden. Het betrof hier
minder beesten dan in februari en maart.
Waarschijnlijk zijn toen al veel gaaïen huiswaarts
gegaan, vanwege het vroege voorjaar. Anderzijds
vallen trekkende gaaïen niet altijd erg op, omdat
ze er vrij stiekem tussenuit piepen. In de herfst
kan dit anders verlopen, maar daar leest u nog
over in de volgende Korhaan.

Roepende dieren waren weer algemeen, maar de
gaaïen waren stiller dan in de vorige ronde (was
34%, nu 11,4%). Zelfs het territoriumgedrag is

gedaald, ook als zang wordt meegeteld. Toch is
dat niet gek. Roepende gaaïen zijn niet altijd
automatisch uit op een territorium, het baltsen
gebeurt ook in het geniep en beesten met een
nest zijn vaak heel stil. Er zijn verschillende
activiteiten waargenomen die met nestbouw te
maken hadden en er zijn half juni zelfs jongen
gezien. Blijf opletten op schimmige gasten en
probeer een nest te vinden, of vast te stellen of
een gaai in de buurt broedt. Dat kunnen verras-
sende en voor het werkgebied zelfs nieuwe
locaties zijn!

Een belangrijke taartpunt die over is duidt op het
foerageren. Veel waarnemingen stammen nog uit
de nawinter, maar er zijn daarna nog veel dieren
gezien die op de grond of in de bomen voedsel
zochten. Vanwege het broedseizoen werd

regelmatig melding gemaakt van alarmerende zangvogels, die gaaien in de buurt van hun nesten hadden ontwaard. De laatste pindanetjes en ander aangeboden voer zijn goeddeels verlaten en dat is maar goed ook. De natuur barst van het leven; gaaien zijn dol op meikevers, langpootmuggen, rupsen en andere grote insecten. Het is beter de vogels nu niet meer te voeren. Er is nu ruim voldoende voedsel. In de herfst zijn in de natuur weer bessen en noten te vinden.

Kunnen we al iets zeggen over aantallen broedende of territoriumhoudende gaaien in het werkgebied? Daar zullen we ons, met jullie waarnemingen de volgende keer over buigen. Wellicht dat we met deze gegevens zelfs een goed beeld kunnen krijgen van het aantal territoria in het Gooi en omstreken (zie ook Jonkers et al. 1987)!

De komende tijd zijn de gaaien druk met de opvoeding van de jongen, met foerageren en met de rui. Probeer nog de laatste nesten te vinden of jouw eigen eerste jonge gaaien! Straks kun je in

de vlieggebieden weer overal van die leuke blauwe gaaienveertjes vinden en soms zelfs slag- en armpennen. Dus blijf actief en alert en geef jouw waarnemingen met plaats en gedrag door! We komen hierdoor meer te weten over de gaai in ons werkgebied en wij maken er de volgende keer weer een mooi verhaal van.

Geraadpleegde literatuur

Glutz von Blotzheim, U.N. & K. Bauer. 1993.

Handbüch der Vögel Mitteleuropas, Band 13/III, Passeriformes (4. Teil). AULA-Verlag, Wiesbaden.

Jonkers, D. & F. van Klaveren. 2014. Mijn naam is gaai! De Korhaan 48 (1): 10.

Jonkers, D.A., R.A. Kole & J. Taapken. 1987. Vogels tussen Vecht en Eem. Avifauna van het Gooi, de Vechtstreek en de Eempolders. Vogelwerkgroep het Gooi en Omstreken, Hilversum.

Klaveren, F. van & D.A. Jonkers. 2014. Gaai. Vogel van het jaar 2014. Korhaan 48 (2): 68-71. Roelofs, B, 2014. De gaai. De Korhaan 48 (1): 16.

Dank

Jan Roodhart, beheerteammedewerker van Natuurmonumenten Utrecht, bedankt de Vogelwerkgroep nogmaals voor de gesponsorde waterwielpomp. Hij schrijft het volgende:

"Het maakt mij altijd erg blij wat ik op zo'n plas-dras perceeltje aan vogels zie en omdat dit voorrecht van betreding niet voor iedereen is wil u toch iets laten zien en mededelen over het succes van zo'n inrichting van een perceel 'gewoon grasland'.

Grutto (Eempolder)

Foto: Bertus v.d. Brink

Vandaag met Dick Jonkers en mijn dochter Celine een alarmtelling uitgevoerd voor grutto en tureluur, daarbij ook het plas-dras perceeltje aan de Noord Ervenweg doorkruist. Behalve veel grutto's en tureluurs waren er ook diverse

eendensoorten aanwezig, zoals slobbeend, kuifeend, kraakeend, zomer- en wintertaling en natuurlijk wilde eend. In dit plas-dras-gebied bevinden zich ook al meerdere jaren kluten, waarbij ik nu op een uitkomend nestje stootte.

Uitkomende eieren van de kluut Foto: Jan Roodhart

Deze kluut had zijn plekje gevonden, samen met nog enkele paren kluut, te midden van een groep broedende kokmeeuwen die hier dit jaar voor het eerst broeden en maar vast met 17 broedparen! Zoals u hoort, echt een super plekje voor onze vogels en daarom nogmaals: *bedankt!*"